

Пета национална конференция „Актуални проблеми на застраховането и осигуряването“ - Свищов '2006

ВЪЗЛОВИ ВЪПРОСИ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО И НА ПЕНСИОННОТО И ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ НЕ ТЪРПЯТ ОТЛАГАНЕ

(Продължава от брой 12)

Основните доклади в секциите застраховане, пенсионно осигуряване и здравно осигуряване предизвикаха оживени дискусии, които в „Застраховател прес“ ще помести паралелно с някои от докладите.

Така например докладът на г-н **Бисер Петков** провокира редица мнения и изказвания. В дискусиата се включи и ректорът на СА „Д. А. Ценов“ доц. г-р **Нено Павлов**. Според г-н Павлов е очевидно, че в цял свят текат много сериозни реформи в социалното осигуряване и особено в областта на пенсионното осигуряване. Те произтичат главно от почти еднопосочните тенденции в развитието на демографските фактори, особено силно изразени в Европа и САЩ.

Светът върви в голяма степен към отделяне на държавата от социалноосигурителните системи. Въпросът е доколко държавата трябва да присъства в икономиката със своите регулативни функции, ангажименти и доколко трябва да присъства и в социалнозащитните системи. Няма единна политика в това отношение, възприета от международни организации на труда. Това, което лансират Световната банка и Международният валутен фонд, е свързано главно с проблемите на либерализацията. Големият въпрос е: накъде върви Европа и накъде върви нашият модел, нашата политика. Към засилване на оттеглянето на държавата, към либерализацията на механизмите, които ползваме, или ще се търси някакъв компромисен модел, който да съчетава и едно широко присъствие на държавата, и едно по-широко присъствие на пазара? Доколко

ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯТА НА СОЦИАЛНОЗАЩИТНИ СИСТЕМИ

зависи от мощта на икономиката, от темповете на икономическия растеж, от зрелостта на икономиката, на пазарните механизми?

В отговор г-н Петков заяви, че в съвременните пенсионноосигурителни модели се търси съчетание и допълване на различните форми на социално осигуряване, т. е. изграждане на многостълбова пенсионна система, която реализира принципа „Сигурност чрез многообразие“.

С други думи, проблемите на традиционните разходопокривни солидарни системи в условията на увеличаващата се продължителност на живота съответно се облекчават от капиталовите системи, изградени в голяма степен на базата на индивидуални сметки, което засилва мотивацията у хората да участват в осигурителните схеми.

Разбира се, по света съотношението между различните елементи е различно. Смяе да твърдя, че в старите страни членки на ЕС разходопокривните солидарни системи продължават да имат и ще имат водеща роля в осигуряването на пенсионния доход. Данните сочат, че в Европа към 2010-2015 г. средствата за пенсии от тези системи ще достигнат 30 на сто, но водещата им роля ще се запази. Политиката у нас по този въпрос е в запазването на първия стълб, във водещата роля на обществената, солидарната, разходопокривната система и нейното допълване с капиталовите елементи от системата. Това е ясно изразена политика още от 1999 г., когато стартира системната реформа. До днес никой не е поставил

НА РЕВИЗИЯ И ПРЕОЦЕНКА

този подход, подчерта г-н Петков. Разбира се, има държави, в които отделянето на държавата от социалното осигуряване е по-силно изразено, каквото е христоматийният случай с Чили.

Но Световната банка, МВФ и други международни институции поставят много въпроси относно пълното заместване на разходопокривните системи от частно управлявани капиталови системи, защото няма нищо свършено. Силата е във взаимното допълване.

Христина Митрева - главен актьор в Националния осигурителен институт, също взе отношение по тази тема. Основният проблем според г-жа Митрева е не толкова липсата на култура и на съзнанието, че за българските граждани ще бъде по-добре да си осигуряват по-добри услуги, а че те не разполагат с достатъчно средства. Именно в тази насока държавата трябва така да преразпределя средствата и така да определя осигурителната тежест (за задължителни пенсионни или здравни вноски), че

ДА ОСТАВА И НЯКАКЪВ РЕСУРС

у хората, от които те да могат да заделят за доброволното осигуряване или застраховане. Дали е по-добра англосаксонската система на Беревич, която гарантира определени минимални стандарти за пенсии, за здравно осигуряване, за застраховане, а всичко отгоре е надградено с личните средства на хората или на работодателите, попита г-жа Митрева. Според нея България не може да си го позволи на този етап. Трябва да се мисли за комбинирани на системите „Беревич“ и „Бисмарк“ - да има и гарантиран минимум, и капиталови схеми с капитализиране и най-вече - с индивидуален принос, препоръча главният актьор на НОИ. Осигурителната вноска за пенсия е правилна стъпка на държавата, но дали е премерена достатъчно добре? Защото сега става така, че значителна част от пенсиите се финансира чрез данъци, които са отново за сметка на пенсионерите. Ако даден пенсионер получава сто лева пенсия, той губи 20 лева от тях под формата на ДДС, защото си плаща и данъците, и електричеството, и отоплението, върху които са начислени 20 на сто ДДС. С други думи, държавата му дава сто лева пенсия, но де факто той взема 80 лева, защото тези 20 лева се връщат обратно в държавата под формата на данъци.

Или е по-добре да бъдат намалени преките и косвените данъци, а вноските да са адекватни на това, което струва определен вид (Продължава на стр. 8)

Бисер Петков, заместник-председател на КФН, ръководещ Управление „Осигурителен надзор“

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ДОПЪЛНИТЕЛНОТО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ КЪМ ЕС

Пенсионните системи са една от сферите на обществено-икономическия живот на страните членки на Европейския съюз (ЕС), в която водещо място имат националните политики и законодателства. Същевременно на равнище ЕС се прилага откритият метод на кординация в областта на пенсионната политика, който включва съгласие по общите цели, включването им в националните пенсионни стратегии и периодично наблюдение върху напредъка в постигането на целите на базата на общоприети индикатори. Тези дейности се възприемат като част от процеса на взаимно обучение и имат за цел да подпомогнат страните-членки в разработването на техни национални стратегии за постигането на адекватно и финансово устойчиво пенсионно осигуряване в дългосрочен период. Основните области, в които са формулирани единадесет общоприети цели на пенсионната политика, са свързани с адекватността на пенсиите, финансовата устойчивост на пенсионните системи и модернизацията на пенсионните системи в отговор на промените се потребности на икономиката, обществото и индивидите.

Пенсионните системи в страните членки на ЕС са изправени пред сериозни проблеми, породени от общата тенденция на застаряване на населението в тази част на Европа и влошаване на съотношението между работещите и пенсионерите. Протичащите демографски процеси поставят на изпитание финансовата устойчивост на традиционните разходопокривни пенсионни системи. Прогнозите на Комитета по икономическа политика показват, че въпреки извършените пенсионни реформи през 90-те години на миналия век, застаряването на населението ще доведе в повечето страни членки на ЕС до нарастване с 3-5-процентни пункта от брутният вътрешен продукт на разходите за публичните пенсии в следващите десетилетия. Това налага развитието на капиталовата част на пенсионните системи, която осигурява допълнителни източници на

пенсионен доход. Голяма част от провежданите пенсионни реформи целят да насърчат развитието на частно управлявани пенсионни схеми, които да поддържат общата адекватност на пенсионните системи в условията на намаляващ коефициент на заместване на доходите от пенсиите, изплащани от публичната част на системата. Понастоящем в редица страни членки на ЕС частно управляваните пенсии осигуряват съществена част от дохода на пенсионерите (34% в Холандия и 30%

личия между пенсионните системи на страните членки по отношение на ролята на отделните стълбове, участието на работодателите и финансовите институции, видовете пенсионни планове, дизайна на пенсионните плащания и др.

Първото предизвикателство пред пенсионноосигурителния бранш и пред институциите, провеждащи политиката и регулациите в допълнителното пенсионно осигуряване у нас, е намирането на точното съответствие

вието произтичат преди всичко от принципните разлики между българския пенсионен модел и възприетия в по-голямата част на ЕС модел на пенсионно осигуряване. Както е известно, през 1999-2000 г. у нас беше осъществена системна по своя характер пенсионна реформа, с която се въведе тристълбовият пенсионен модел на Световната банка. Този модел има своя действащ прототип в страните от Латинска Америка и е възприет от редица централно- и източноевропейски страни. След голямото разширяване на ЕС през 2003 г. този модел навлиза и в ЕС чрез пенсионните системи на новоприети страни като Полша, Унгария, прибалтийските държави и др.

Традиционният европейски пенсионен модел, разпространен преди всичко в старите страни членки на ЕС, също се базира на три стълба/нива, слове, но влага различно съдържание в тях. Първият стълб обхваща законоустановените (statutory) пенсионни схеми, включително и законоустановените частно управлявани пенсионни схеми. Професионалните (occupational) пенсионни схеми съставляват вторият стълб

СТРУКТУРНИ (НЕ)СЪОТВЕТСТВИЯ МЕЖДУ ПЕНСИОННИТЕ МОДЕЛИ В БЪЛГАРИЯ И ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Европейски съюз	България	Приложимо законодателство на ЕС
Законоустановени пенсионни схеми (I-ви стълб)	ДОО (разходопокривна схема, публично управлявана) I-ви стълб - I-A	Регламент 1408/71
Професионални пенсионни схеми (II-ри стълб)	ДЗПО (капиталопокривна схема, частно управлявана) II-ри стълб - I-B	Регламент 1408/71
Индивидуални пенсионни схеми с доброволно участие (III-ти стълб)	Доброволно пенсионно осигуряване с лични, работодателски и/или вноски от друг осигурител (III-ти стълб)	Директива 1998/49 Директива 2003/41

в Обединеното кралство).

Многостълбовата архитектура на пенсионната система е общоприет модел в Европейския съюз. В рамките на тази обща рамка съществуват значителни раз-

между отделните елементи на българската система и елементите на пенсионните системи на страните членки на ЕС. Трудностите при практическото решаване на задачата за установяване на съответст-

на европейския пенсионен модел.

Сравнявайки двата пенсионни модела, редица експерти смятат, че България е изпреварила старите страни

(Продължава на стр. 8)